

Strah pred kriminaliteto – izzivi za raziskovanje

Gorazd Meško¹, Zoran Pavlovič²

Prispevek predstavlja temeljne značilnosti strahu pred kriminaliteto in pomen občutkov ogroženosti. Avtorja ugotavljata slabosti uradne kriminalitetne statistike in pogosto obratno sorazmernost med statističnimi podatki o kriminaliteti in strahom pred kriminaliteto. Rezultati slovenske viktimizacijske študije (Pavlovič, 1997) kažejo na oceno občutkov varnosti v življenjskem okolju, ko se stremi, oceno izogibanja določenih krajev in oseb ter oceno verjetnosti vloma v stanovanje ali hišo. Druga raziskava (Kraševc in Meško, 1998) se nanaša na občutke varnosti in policijsko preventivno delo. Rezultati te raziskave kažejo na relativizacijo stereotipa o tipični ženski in moškem, saj se pokaže, da se precejšen del vzorca odziva na tipično ženski način in da je delež žensk, ki ocenjujejo strah pred kriminaliteto na tipično moški način, dokaj velik. Policistom so bistveno bolj naklonjeni ljudje iz manjših krajev kot v Ljubljani, oboji pa jim pripisujejo pomembno vlogo pri zagotavljanju varnosti v soseskah ter zmanjševanju občutkov ogroženosti.

Ključne besede: viktimizacija, strah pred kriminaliteto, kriminaliteta, kriminalna statistika, anketa o viktimizaciji, varnost, dojetje, ocena, Slovenija

UDK 343.988

1. Uvod – strah pred kriminaliteto in kriminalitetna statistika

V javnomnenjskih raziskavah vsako leto sprašujejo ljudi, katere pojave ocenjujejo kot tiste, ki jih najbolj ogrožajo. Odgovori so zelo predvidljivi: inflacija, nezaposlenost, AIDS, droge in kriminaliteta. Iz odgovorov lahko tudi sklepamo, da se večina ljudi boji padca vrednosti denarja, nezaposlenosti, bolezní, odvisnosti od drog in kriminalitete.

Če ostanemo le pri kriminaliteti, ugotovimo, da je možnost viktimizacije za tista dejanja, ki se jih ljudje najbolj bojijo, pravzaprav zelo majhna. Nevidne viktimizacije, ki jih povzročajo tovarne, prehranski izdelki, pa se ljudje sploh ne zavedajo. Stereotipi o storilcih kaznivih dejanj, ki so navzven prepoznavni zaradi neurejenosti in zanemarjenosti, so pogosto zmotni in zavajajoči in usmerjajo jezo ljudi na pripadnike nižjih družbenih slojev.

V zadnjih letih je mogoče opaziti povečano zanimanje za strah pred kriminaliteto tako pri znanstvenikih kot pri snovalcih kriminalitetne politike. Največ tovrstnih študij izhaja iz Velike Britanije. Velik pomen so temu pojavu pripisovali tudi Farrall, Bannister, Ditton in Gilchristie (1997, 1998), kar se kaže tudi v njihovem obširnem raziskovalnem delu.

Britanska pregledna študija o kriminaliteti (1982) kaže, da je več kot polovica respondentov (58 %) v preteklosti doživljala strah pred kriminaliteto. Kasnejše delo je pokazalo, da je 36 % vprašanih oseb navajalo, da se ne počutijo varne v soseskah, kjer živijo in delajo. To kaže na skrb zbujajoč problem.³

¹ Gorazd Meško, doktor socialpedagoških znanosti, višji predavatelj za kriminologijo, Visoka policijsko-varnostna šola, Kotnikova 8, 1000 Ljubljana.

² Zoran Pavlovič, doktor psiholoških znanosti, znanstveni sodelavec Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Kongresni trg 12, Ljubljana.

³ Hough, s. 5.

Kriminaliteta je tema, ki zbuja večne odzive, verjetno zaradi tega, ker si ljudje predstavljajo neprijetnosti, ki bi jih lahko prinesla viktimizacija. V tem oziru je treba upoštevati več pojavov, ki se med seboj povezujejo. To so: strah, zaskrbljenost in občutek ogroženosti. Merjenje strahu pred kriminaliteto je problematično prav tako kot tudi merjenje stališč do okolja, strahu pred nezaposlenostjo in ocenjevanje služb lokalne skupnosti. Odgovori so odvisni od vrste vprašanj (odprta/zaprta) in metode (kvantitativna/kvalitativna).

Poleg občutkov ogroženosti in ocene lastnega strahu pred kriminaliteto bi bilo treba ugotavljati tudi spoznavne vidike (razmišljanje o kriminaliteti in načinih izogibanja). Mogoče bi bilo treba kombinirati posredna in neposredna vprašanja. Wurff in sodelavci (1989) so uporabili kratke opise dogodkov, med katerimi so bile tudi vsebine, ki so se nanašale na viktimizacijo. Vprašane je prosil za razlago situacij in napoved, kaj se bo iz tega razvilo in kaj bi oni sami storili, če bi se znašli v takšnem položaju. To pomeni, da je spodbudil razmišljanje o kriminaliteti pri ljudeh, ki mogoče do tedaj niso o tem niti razmišljali.

Uradna statistika kriminalitete poudarja, da je okoli 85 % kaznivih dejanj tistih, ki imajo znake premoženjskih in medosebnih deliktov. Količnik kriminalitete (crime rate index) se izračunava za najpogostejša kazniva dejanja, ki so v različnih kazenskoopravnih sistemih podobno opredeljena in obravnavana. V to skupino kaznivih dejanj sodijo: umor, povzročitev telesnih poškodb, posilstvo, tatvina, vlom, rop, odvzem/tatvina motornega vozila in požig.⁴ Primerjava teh kaznivih dejanj po državah pa je poseben metodološki problem.

Glavni vir podatkov o kriminaliteti je uradna policijska statistika o kriminaliteti, vendar je treba omeniti nekaj slabosti le-te. Masters in Roberson⁵ ji očitata, da je odvisna predvsem

⁴ Adler, Mueller, Laufer, s. 37

⁵ Masters, Roberson, s. 64-66.

od pripravljenosti žrtev prijavljati kazniva dejanja, da večina kriminalitete belega ovratnika ni prijavljena in da kriminalitetni trendi ne kažejo posebnih sprememb ob povečanju števila kaznivih dejanj, ki ne sodijo v skupino kaznivih dejanj za primerjanje kriminalitete iz prejšnjega odstavka. Poleg tega število kaznivih dejanj ne pomeni enake materialne škode (številčno manj kaznivih dejanj lahko povzroči več škode kot npr. številčno trikrat več kaznivih dejanj), zato je izračun materialne škode, povzročene s kaznivimi dejanji, boljši pokazatelj ogroženosti kot samo število kaznivih dejanj (seveda samo za premoženjsko kriminaliteto). Količnik kriminalitete lahko tudi zavaja, saj predstavlja le prijavljeno kriminaliteto, ki se jo izračunava na celotno prebivalstvo. Kaj pa kazniva dejanja, kjer so ogroženci oz. žrtve lahko le otroci ali ženske? Seveda je treba upoštevati tudi statistiko javnih tožilstev in sodišč o rešenih primerih ter kaznovanosti storilcev za kazniva dejanja in spremembe zakonodaje.

Da bi dobili boljši vpogled v temno polje kriminalitete, so v nekaterih državah zahodne Evrope in ZDA že pred leti pričeli letno izvajati nacionalne pregledne študije o kriminaliteti. Namen teh študij je zbirati podatke o žrtvah kaznivih dejanj in posledicah kriminalitete in dopolniti ugotovitve uradne policijske statistike o kriminaliteti.

Težave uradne statistike o kriminaliteti so številne. Prvi problem je točnost posredovanih podatkov, ki je odvisna od pripravljenosti poročanja policijskih postaj in od pripravljenosti žrtev prijaviti kazniva dejanja. Drugi problem je ta, da je kriminaliteta belega ovratnika izključena iz uradne policijske statistike ali pa ji je namenjeno bistveno manj prostora. Tretji problem je merjenje količnika kriminalitete in usmerjanje pozornosti le na ta pokazatelj in zanemarjanje drugih kaznivih dejanj, ki lahko povzročijo veliko večjo škodo kot vsa kazniva dejanja iz skupnega količnika kriminalitete. Četrti problem se kaže v prečiščenju statističnih podatkov o kriminaliteti in upoštevanju višine materialne škode, ki je povzročena s kaznivim dejanjem (100 ropov lahko povzroči manjšo materialno škodo kot eno kaznivo dejanje zlorabe položaja). Peti problem je zavajajoča predstava o deležu določenih pojavnih oblik kriminalitete. Primer za možno napako je v prikazovanju kaznivega dejanja posilstva, ki se ga lahko izračunava le na žensko populacijo, obstajajo pa kazniva dejanja, kjer so npr. žrtve lahko samo otroci (zanemarjanje otrok, spolni napad na osebo mlajšo od 14 let). Izračunavanje deleža določenih kaznivih na celotno populacijo je zavajajoče.

Že v uvodu razprave o kriminalni statistiki in pokazateljih kriminalitete v družbi ugotovimo, da je to zelo zapleteno področje, ki mu je z metodološkega vidika mogoče očitati številne slabosti, zato je o problemu treba spregovoriti in ugotovitve predstaviti javnosti.

Zakaj je pomembno govoriti o strahu pred kriminaliteto? Razlogov za to je več. Eden izmed njih je ta, ker občutki ogroženosti pri ljudeh povzročajo nerazumno vedenje in lahko

vodijo v vedno večje oboroževanje, nakup orožja za zagotavljanje varnosti, zapiranje v svoja stanovanja in umikanje iz družbe, neformalno organiziranje, ki ima lahko za posledico nadlegovanje ljudi, ki s kriminaliteto nimajo nič opraviti. Graham in Bennett (1995) ugotavljata, da so pri izvajanju "neighbourhood watch" ljudje, ki so jih spodbujali k sodelovanju, tako obremenili telefonske linije policijskih postaj, da ni bilo mogoče tekoče opravljati drugih dejavnosti. V tem primeru so policiste klicali predvsem starejši ljudje, ki so se počutili zapuščene in tudi bolj ogrožene. Razmerje med dejansko kriminaliteto in strahom pred kriminaliteto se je pokazalo kot nesorazmerno.

2. Kdo se boji kriminalitete?

Na zaznavo kriminalitete, strah pred njo in občutke ogroženosti vplivajo starost, spol in okolje, v katerem ljudje živijo. Raziskave kažejo, da se starejši ljudje počutijo bistveno bolj ogrožene in da so mlajši pogosteje viktimizirani. To pomeni, da so starejši ljudje, kljub manjši možnosti za viktimizacijo, bolj previdni. Iz kriminologije je znano, da so žrtve kaznivih dejanj z znaki nasilja najpogosteje mlajši moški, ki izvirajo iz enakega okolja kot storilci. Ženske izražajo več strahu pred kriminaliteto kot moški. Ljudje, ki so bili viktimizirani, se počutijo bolj ogrožene kot tisti, ki niso bili nikoli žrtve kaznivih dejanj – poleg tega, manjši del žrtev utrpí čustvene posledice, ki imajo velike posledice za njihovo kasnejše življenje.⁶

Oglejmo si nekaj ugotovitev prispevka z naslovom Ženske in strah pred kriminaliteto, ki so ga napisali Gilchrist, Bannister, Ditton in Farrall (1998). Njihov prispevek postavlja pod vprašaj nekaj stereotipov o ženskah kot tipičnih žrtvah in tistih, ki so domnevno bolj boječe. Strah pred kriminaliteto je velik družbeni in politični problem, celo večji kot problem kriminalitete same (Bennett, 1990). Ugotovili so, da se npr. starejše ženske bolj bojijo kriminalitete (ob podatku, da je v tej skupini viktimizacija najnižja) in da se kriminalitete najmanj bojijo mlajši moški (ti so najpogosteje viktimizirani). Gilchrist, Bannister, Ditton in Farrall (1998) govorijo o stereotipih t.i. zaskrbljene ženske in neustrašnega moškega. Ta stereotipa relativizirajo s primeri o neustrašnih ženskah in boječih moških. Stereotip o zaskrbljeni in prestrašeni ženski naj bi izviral iz socializacije s strahom pred neznanim in neznanci, iz odvisnosti od znanih moških (oče, brat, partner) in socializacije s strahom pred javnim prostorom. Očitki, da se ženske histerično in prekomerno odzivajo, lahko kažejo na to, da so bolj občutljive in zaznavajo stvari, ki jih moški ne, ugotavljajo feministični pisci. Ti tudi ugotavljajo, da so ženske priča več nasilja (fizičnega in spolnega) v službi, na ulici in doma. Stanko in Hobdel (1993) sta poleg tega preučevali zvezo med viktimizacijo, spolom in spopadanjem z viktimi-

⁶ Livingston, s.17.

zacija. Ugotovili sta, da so moški žrtve kaznivih dejanj z znaki medosebnega nasilja utrpeli močan strah, doživljali fobije, motnje spanja, postali pretirano previdni, utrpeli osebnostne spremembe in postali znatno bolj ranljivi, kar kaže na zelo podobno odzivanje, kot so ga pred tem pripisovali ženskam.

Pokazatelji strahu pred kriminaliteto so "pomembnejši" od pokazateljev kriminalitete. Vsi, ki so do sedaj poskušali zmanjšati strah pred kriminaliteto, pri tem delu niso bili najbolj uspešni. Ditton, Farrall, Bannister in Gilchrist (1998) so ugotovili, da je strah pred kriminaliteto dokaj stalen pojav. Pregled študij o kriminaliteti kaže, da so strah in občutki ogroženosti na poti domov v 10 letih značilni za 35 % respondentov z nihanjem +/- 5 %. Povečanje kriminalitetnega števila ne vpliva nujno na povečanje strahu pred kriminaliteto. Lokalne akcije za zmanjšanje kriminalitete so bile razmeroma uspešne, na drugi strani pa ni bilo opaziti bistvenega zmanjšanja strahu pri prebivalcih. Ekblom, Law in Sutton (1996) ugotavljajo, da več ko so ljudje vložili v kriminalno preventivo, bolj se je zmanjšalo število vlomov. Poleg tega se je zgodilo tudi to, da so se ravno tisti, ki so največ investirali v preprečevanje vlomov, počutili še naprej najbolj ogrožene.

Merjenje strahu pred kriminaliteto je pokazalo tudi precej neskladja med občutki strahu in določenimi pojavnimi oblikami kriminalitete in objektivno možnostjo za viktimizacijo.

3. Dejavniki strahu pred kriminaliteto

Wurff, Staalduinen, Stringer (1989) ugotavljajo, da so v preteklosti strah pred kriminaliteto proučevali z več vidikov. Kriminaliteto in strah pred njo so raziskovali kriminologi, sociologi, psihologi, geografi in drugi. Teorija o strahu pred kriminaliteto je skromna, prav tako je izvedenih malo raziskav. Ta ugotovitev je razlog za njegovo poglobljeno študijo o dejavniki strahu pred kriminaliteto in snovanje novega znanstvenega modela za proučevanje strahu pred kriminaliteto.

Na strah pred kriminaliteto je bilo mogoče sklepati iz nacionalnih preglednih študij o kriminaliteti. Odgovori na vprašanja o občutkih ogroženosti in strahu so služili temu namenu, poleg tega pa so raziskovalci ugotavljali tudi zveze med odgovori in drugimi spremenljivkami. Garofalo (1979) je ustvaril model, ki temelji na spolu in starosti ter zaznava nevarnosti v življenjskih okoljih. Wurff s sodelavci je oblikoval model, ki temelji na socialnopsiholoških in demografskih premisah.

Socialnopsihološki model domneva, da privlačnost, moč, zli namen in kriminalizirajoči prostor vplivajo na strah pred kriminaliteto (Wurff, 1989). Privlačnost se nanaša na razsež-

nost, do katere ljudje sami sebe ocenjujejo kot privlačno tarčo ali žrtev kriminalitete. Zli namen se nanaša na storilčevo vlogo v tem pojavu. Pri tem gre za to, da potencialna žrtev pripisuje kriminalno dejavnost določenemu posamezniku ali skupini. Moč se kaže kot stopnja možnosti obvladovanja situacije v primeru grožnje ali napada. Gre za razmerje moči med potencialno žrtvijo in možnim storilcem. Kriminalizirajoči prostor je dejavnik, ki obsega situacije, značilnosti časa in prostora ter navzočnost ljudi na določenem prostoru. Gre za vprašanje spodbujanja ali onemogočanja kriminalne dejavnosti s prostorskimi značilnostmi. Ta model spominja na t.i. brani prostor (defensible space) iz literature o kriminalni prevenciji.

Demografski model vsebuje analizo naslednjih spremenljivk: spol, starost, raven izobrazbe, prihodki, krog znancev v soseski, položaj gospodinjstva, udeležba v izvendružinskih dejavnostih.⁷

Wurff (1989) je za raziskovanje strahu pred kriminaliteto uporabil: (1) splošni vprašalnik, (2) opise situacij (vinjete), (3) splošna in posebna vprašanja o občutkih ogroženosti v soseski in (4) vprašanja v zvezi s socialnopsihološkim modelom. Na temelju demografskega modela je ugotovil, da se ženske in starejši ljudje počutijo bolj ogrožene kot moški in mlajši ljudje. Socialnopsihološki model pa ponuja možnosti za nov teoretski koncept, ki temelji na lokusu kontrole,⁸ samopodobi in odpravi stereotipov.

Socialnopsihološki model ponuja tudi rešitve za zmanjšanje strahu pred kriminaliteto. Ljudi, ki se kriminalitete zelo bojijo, je mogoče informirati o možnostih viktimizacije in o tem, kako storilci izbirajo svoje žrtve. Pomembno vlogo v teh prizadevanjih pa ima policija, ki si za zmanjšanje strahu pred kriminaliteto prizadeva v t.i. skupnostnem policijskem delu.

4. Strah pred kriminaliteto in v skupnost usmerjeno policijsko delo

Zagotavljanje občutkov varnosti in zmanjševanje strahu pred kriminaliteto je pomemben del kakovosti opravljanja policijskega dela. Vidnost in dostopnost policistov sta temeljna dejavnika, ki pomembno vplivata na zaznavo kriminalitete

⁷ Lokus ali mesto kontrole je mogoče razložiti kot zaznan položaj ali položaj dejavnikov, ki jih posameznik doživlja kot dejavnike (vire, vzroke), ki vplivajo na njegovo vedenje. Vzroke določenega vedenja, uspehe ali neuspehe, lahko posameznik pripisuje zunanjim dejavnikom, katerim pripisuje pomembno vlogo vplivanja na njegove odločitve. To usmeritev imenujemo zunanjo ali eskternalno. Pripisovanje vzrokov pretežno notranjim dejavnikom, posameznikovemu namenu in odločitvam, imenujemo notranjo ali internalno usmeritev. Oseba v tem primeru doživlja sebe kot vir nadzora svojih postopkov in usode. Vzroke za uspehe in neuspehe pripisuje sebi in svojim značilnostim. Lokus kontrole je eden izmed temeljnih pojmov t.i. atribucijske teorije. Vir: Petz, s. 223.

⁸ Wurff, Staalduinen, Stringer, s. 145-146

v skupnostih. Raziskave kažejo, da v okoljih, kjer je kriminalitete malo, ljudje pogosto doživljajo to kot ogrožujoče, v okoljih, kjer pa je kriminaliteta del vsakdanjika, pa ljudje živijo s tem problemom in se počutijo, presenetljivo, manj ogrožene.⁹

V skupnost usmerjeno policijsko delo in soustvarjanje varnosti v soseski ali lokalni skupnosti je pomembna naloga policije in lokalne skupnosti. V skupnost usmerjeno policijsko delo je v zadnjem času zelo moderno v različnih policijah po svetu. Poleg tega pa srečamo številne opredelitve v skupnost usmerjenega policijskega dela, ki so v svojem bistvu protislovne in so obenem "posvečene" in "preklete".¹⁰

Pozitivna stran je, da se lahko vsakdo poistoveti s pojmom (kdo pa nasprotuje skupnosti, materi, slogi idr?). To omogoča tudi inovativnost in možnosti za spremembe. Na negativni strani pa so argumenti, ki govore o zlorabi koncepta in predvsem "tipanje" policije, da bi ugotovila vzdušje v skupnosti, ter ozki interesi policijskih šefov, da bi v imenu napisanih programov dosegali druge cilje in nadaljevali s klasičnim policijskim delom.

V zvezi z v skupnost usmerjenim policijskim delom obstajajo tudi številni pomisleki in možni negativni učinki. Tukaj predvsem mislimo na prefinjeno policijsko "obveščevalno delo", ki ga policisti lahko opravljajo pri dejavnostih, v katerih si pridobijo zaupanje državljanov in s tem posledično tudi nezaupanje, ko različne informacije uporabijo za svoje interese in s tem zlorabijo zaupanje. Poleg tega so ljudje kritični do policistov, ki zahajajo k določenim državljanom, pri katerih npr. zbirajo informacije o življenju in delu v skupnosti, saj so neredki očitki o neukrepanju zoper sodelavce policije. Problemom v zvezi z zaupanjem policistom in pričakovanjem javnosti do policijskega preventivnega oz. skupnostnega dela bomo namenili posebno pozornost v drugem prispevku.

5. Prepoznavanje znakov kriminalitete

Čikaška študija o strahu pred kriminaliteto¹¹ kaže, da so se ljudje v soseski, kjer je bilo kriminalitete več, počutili manj ogrožene kot ljudje v razmeroma varnejši soseski. Enako ugotavljata tudi Hood in Joyce.¹²

⁹ Hood, Joyce, s. 2-4

¹⁰ V skupnost usmerjeno policijsko delo policisti kot tudi državljani ocenjujejo različno. Nekateri policisti (velika manjšina) mu pripisuje pozitivno vlogo, drugi pa zavračajo tak koncept, saj nima nič skupnega s "pravim policijskim delom". Pri državljanih se odzivi razlikujejo, od tega, da ocenjujejo tako delo kot državljanom prijazno, z večjo mero dostopnosti in vidnosti, pa do druge skrajnosti, ki se kaže v pretirani prizanesljivosti policistov do tistih, ki naj bi jih policisti obvladovali in kaznovali.

¹¹ Livingston, 27-29.

¹² Hood, Joyce, s. 3.

Občutki ogroženosti in strah pred kriminaliteto so premo sorazmerni s starostjo prebivalcev. Starejši so prebivalci, več je strahu. Ugotovljeno je, da na strah pred kriminaliteto vplivajo mladoletniki, ki pohajkujejo po ulicah, nasilje na ulicah, vandalizem, narkomani in zapuščene stavbe. Ljudje se bojijo tudi krajev, kjer je opazna očitna družbena dezorganizacija (neurejeno okolje, zapuščeni objekti idr.). Poskus v Newarku (ZDA) je pokazal, da se je pri prebivalcih strah pred kriminaliteto zmanjšal, ker so se policisti začeli dejavno ukvarjati z mladoletniki na ulicah, preganjati prostitutico, preprečevati popivanje alkoholnih pijač na ulici ter odpravljati druge oblike nereda. Soseska je izgledala bolj urejeno, zaupanje v policijo se je povečalo kljub temu, da kriminalitete (statistično gledano) ni bilo manj. To pomeni, da zunanji, opazni znaki kriminalitete, ne vplivajo na dejansko stopnjo kriminalitete v nekem okolju.

6. Javni mediji in kriminaliteta

Reiner ugotavlja, da mediji bolj poudarjajo določena kazniva dejanja, manj pa prikazujejo analize trendov, vzrokov ali ukrepov. Če pa že prikazujejo trende oz. gibanje kriminalitete, to ni v zvezi z dejanskim gibanjem kriminalitete, ki ga je mogoče razbrati iz statistike o kriminaliteti. Tri glavna protislovja, ki se pojavljajo v študijah javnih medijev in kriminalitete in s tem tudi policije, so:¹³

1. Javni mediji pretirano predstavljajo kriminaliteto, ki pri ljudeh povzroča večjo zaskrbljenost. Sem sodijo predvsem umor in spolni delikti. To ni presenetljivo, vendar povsod ni tako. Vsekakor pa ima takšno slikanje "neuspešnosti" policije ideološke posledice v dojemanju in zaznavanju policije.

2. Mediji se usmerjajo na kriminaliteto, ki je odkrita. Kazniva dejanja, o katerih poročajo, so največkrat kazniva dejanja z znaki medosebnega nasilja, za katera je znana visoka stopnja odkritosti. Večina kaznivih dejanj je objavljena po aretaciji, manjše število pa po sodbi na sodišču.

3. Opisani storilci in žrtve so v javnih medijih predstavljeni starejši, kot pa ugotavljajo kriminološke raziskave o storilcih in žrtvah kaznivih dejanj.

Na kratko lahko sklenemo, da je predstavljanje kriminalitete in s tem tudi vloge policije v medijih pogosto zavajajoče z usmerjanjem predvsem na huda in nasilna kazniva dejanja, s poudarkom na starejših pripadnikih višjih družbenih slojev in žrtvih. V poročilih pogosto pretiravajo o policijski uspešnosti v preiskovanju in odkrivanju kaznivih dejanj.¹⁴

Predstavljanje problematičnosti kriminalitete v družbi je tudi problem posebne vrste. Predstavniki policije morajo kri-

¹³ Reiner, s. 175.

¹⁴ Reiner, s. 175.

minaliteto predstaviti dvema pomembnima skupinama. Prva so državljani, na katere naj bi delovali pomirjujoče in kriminaliteto predstavili kot nekaj, kar je mogoče obvladovati. S tem vplivajo na to, da državljani verjamejo v učinkovitost in uspešnost policije pri obvladovanju kriminalitete. Na drugi strani je predstavljanje kriminalitete politikom, ki mora biti drugačno. Kriminaliteto je treba predstaviti kot problem, ki spodkopava družbene temelje, da bi dobili več finančnih sredstev, opreme, vozil, zaposlili več policistov idr.

Felson (1994), opozarja na več zmot o kriminaliteti. Zmota dramatisiranja je pogosta in vzrok zanjo je iskati v vplivu medijev ter v predstavljanju kriminalitete kot veliko večjega problema kot dejansko je. Da bi stanje kriminalitete v družbi bolje spoznali, se moramo seznaniti z več viri podatkov o kriminaliteti. Felson pri tem opozarja na tri vire teh podatkov o kriminaliteti ter ugotavljanje konsistentnosti med uradno policijsko statistiko, študijami žrtev kaznivih dejanj in samoprijavami.

Zmota o sposobnosti kriminalcev je posledica mišelnosti ljudi, da so kriminalci nadvse sposobni (primerjava med profesorjem Moriartijem in Sherlockom Holmesom). Naslednji tip kriminalca, je "vlomilec maček", ki se priplazi skozi okno v stanovanje in ga izprazni, ko lastnik trdno spi. To sta, po njegovi oceni, najbolj pogosti napaki v ocenjevanju storilcev. Felson podkrepi svoje ugotovitve z analizo statističnih podatkov o vlomih v stanovanja in hiše, ki kažejo, da je večina vlomov v stanovanja in hiše storjena podnevi in na osamljenih krajih. Vlomilci, ki so storjeni ponoči, pa so bili izvedeni v večini primerov takrat, ko oškodovancev ni bilo doma. Vlomilci običajno ne vlomijo, kadar opazijo, da je v objektu kdo od stanovalcev. Vlomilci ugotavljajo navzočnost stanovalcev s telefonskimi klici, zvonjenjem pri vratih, trkanjem in lažnim predstavljanjem.

Zmota o starosti vodi v mišljenje, da so kriminalci in žrtve v povprečju starejši, kot to ugotavljajo kriminologi. Ugotovili so, da je največje viktimizacijsko tveganje okoli dvajsetega leta starosti. Žrtve kaznivih dejanj z elementi nasilja so povprečno mlajše od 20 let.

O zmoti glede policije govorimo takrat, kadar ljudje pričakujejo da bo policija lahko storila vse na področju odkrivanja kriminalitete. Avtor postavlja vprašanje o vlogi policije in se sprašuje o njeni vlogi v preprečevanju in vplivanju na kriminaliteto. V to zmoto vključuje tudi pričakovanja ljudi glede dela sodišč in hitrosti ukrepanja zoper storilce kaznivih dejanj.

Zmota o tem, da je kriminaliteta značilna za nižje družbene sloje in da je 'nalezljiva'. To je mišljenje, da ljudje, ki živijo v socialno ogroženih okoljih, prej postanejo prestopniki kot drugi. Kriminaliteta je nekaj slabega. Slabo je posledica slabega. Torej družbeni napredek povzroča zmanjšanje kriminalitete v družbi. Podatki pa kažejo ravno obratno. Zakaj se je na Nizozemskem povečalo število kaznivih dejanj kljub dvigu

standarda v družbi? In zakaj se je število nasilniških kaznivih dejanj na Švedskem povečalo z 8000 v letu 1950 na približno 40.000 v letu 1988 (seveda je treba upoštevati tudi povečanje števila prebivalstva, način življenja idr.).

Zmota o tem, kako se spoprijemati s kriminaliteto govori o tem, kako različne politične stranke predstavljajo različne programe, kjer ponujajo tudi rešitve v zvezi s kriminaliteto. Toda niti represivni konzervativci niti dopuščajoč liberalci niso uspeli ponuditi načina, da bi bil boj zoper ta pojav bolj uspešen.

Zmota o moralnosti govori, da je kriminaliteta posledica pomanjkanja morale, poleg tega pa kriminaliteto nekateri ocenjujejo le skozi prizmo moralnih norm. Res je, da je kriminaliteta družbeni konstrukt, ki kaže na zlo v družbi, vendar niso vsi kriminalci odkriti in obravnavani. Torej je mogoče nemoralnost očitati le tistim, ki jih policija ujame, sodišče obravnava in obsodi. Felson pripisuje javnim medijem del krivde za izkrivljanje slike o kriminaliteti.

7. Strah pred kriminaliteto v slovenskem delu Mednarodne ankete o kriminalitetni viktimizaciji

Nekaj podatkov o strahu pred kriminaliteto se je že nabralo tudi v domačem raziskovalnem delu. Najprej bi radi predstavili nekaj ključnih ugotovitev o strahu pred kriminaliteto iz dveh krogov Mednarodne ankete o (kriminalitetni) viktimizaciji (International (Crime) Victimization Survey) v Sloveniji, opravljenih v letih 1992 in 1997. Na kratko: Mednarodna anketa o viktimizaciji je obsežen raziskovalni projekt, v katerem je doslej v treh krogih ankete sodelovalo že več kot 50 držav z vseh celin, tako razvitih kot (s pomočjo agencij OZN) dežel v tranziciji in dežel v razvoju.¹⁵ Namenjena je dopolnjevanju uradnih kriminalitetnih/pravosodnih statistik s točnejšo oceno obremenjenosti prebivalstva s konvencionalno kriminaliteto, na način, ki omogoča longitudinalne in mednarodne primerjave; dalje, merjenju "temnega polja" kriminalitete (z vprašanji o (ne)prijavljanju zadevnih oškodovanj in razlogih zanj), ugotavljanju zadovoljstva z delom policije s strani žrtev in s strani anketirancev nasploh, merjenju indikatorjev strahu pred kriminaliteto in nekaterih drugih parametrov. V anketi leta 1992 smo zajeli 1.000 ljubljanskih gospodinjstev, leta 1997 pa 2.053 gospodinjstev po vsej Sloveniji. Uporabili smo računalniško podprto telefonsko anketiranje (CATI).

¹⁵ Podrobneje o tem mednarodnem projektu in o njegovem slovenskem delu glej v Zoran Pavlovič: Mednarodna anketa o viktimizaciji – Ljubljana 1992, RKK 44/1993/2, str. 129-138, in v Zoran Pavlovič: Mednarodni anketi o kriminaliteti oz. viktimizaciji – Slovenija (Ljubljana) 1992-1997, RKK 49/1998/3 (v tisku) in nadaljnje številke, v katerih predstavljamo naravo, cilje, rezultate in ugotovitve ankete.

Merjenju indikatorjev strahu pred kriminaliteto so bila namenjena vprašanja, kako varno se počuti intervjuvanec v lastnem okolju, ko se stemni, ali se izogiba določenim ulicam ali osebam zaradi strahu pred kriminalom, ter koliko verjetno se mu zdi, da bo nekdo poskušal vstopiti v njegov dom v naslednjih 12 mesecih. Tabele z rezultati so priložene.

Tabela 1.a: Občutek varnosti v okolišju, ko se stemni

%	Lj. 92	Lj. 97	izven 97	Slo. 97
zelo varno	21,7	13,7	33,7	30,8
dokaj varno	45,1	42,7	42,3	42,2
nekoliko nevarno	18,0	31,4	17,7	19,5
zelo nevarno	4,9	9,9	4,7	5,4
ne gre ven	10,3	2,3	1,6	2,0

Tabela 1.b: Izogibanje ulicam/osebam

%	Lj. 92	Lj. 97	izven 97	Slo. 97
da	35,0	41,1	23,9	26,2
ne	53,3	45,7	67,9	64,8
ne grem ven	10,7	12,2	7,9	8,4
ne vem	1,0	1,0	0,3	0,5

Tabela 1.c: Verjetnost vloma v dom v 12 mesecih

%	Lj. 92	Lj. 97	izven 97	Slo. 97
zelo verjetno	11,1	7,0	3,5	4,0
Verjetno	60,9	55,5	46,6	47,7
ni verjetno	24,1	29,1	40,8	39,1
ne vem	3,9	8,4	9,1	9,2

Rezultate predstavljamo po podvzorcih: Ljubljana '92 in '97, zunaj Ljubljane '97 in celotna Slovenija '97.

V Ljubljani se občutno (statistično pomembno) večji delež ljudi počuti nekoliko ali zelo nevarno v svojem okolju (ko se stemni) kakor pa pred petimi leti, prav tako se jih več izogiba določenim ulicam ali osebam. Ni videti, da bi bili bolj "prilagojeni" na kriminal, prej bi lahko rekli, da so bolj zaskrbljeni. Če primerjamo porast strahu s porastom dejanske kriminalitete, vidimo, da jo strah prehiteva.

Čeprav smo navajeni misliti, da je Slovenija nasploh mirna dežela, se s 25 % tistih Slovencev in Slovenk, ki se v svojem okolju počutijo nekoliko ali zelo nevarno, uvrščamo nad povprečje v anketo 1996/97 vključenih razvitih držav, ki je 22 %.

Pa vendar, občutno manj ljudi misli, da je vlom v bližnji prihodnosti v njihovo bivališče verjeten! Videti je, da zaskrbljenost zaradi kriminala ni vezana na racionalno oceno, da bo nekdo napadel njihovo premoženje, pač pa bolj na neke nove in mračne nevarnosti "tam zunaj", na strah pred nasilno mladi-

no, o kateri poslušamo toliko več kot prej, na nasilno in nestrpno vedenje voznikov, preprodajalce mamil, velike povere, korupcije in oškodovanja, o katerih naprestano beremo. Tudi druge ugotavljajo, da se ta pokazatelj razlikuje od prejšnjih; gotovo tudi zato, ker se ljudje v resnici veliko bolj bojijo nasilja kakor pa premoženjskega oškodovanja...

Zanimive so povezave indikatorjev strahu z neodvisnimi (demografskimi) spremenljivkami, ki se navezujejo tudi na prej navedena spoznanja o strahu pred kriminalom iz svetovne literature.

Kot vidimo že iz predstavljenih tabel, se kriminala bolj bojijo ljudje v mestu kot pa tisti v manjših krajih in na vasi. To se ujema z dejstvom, ki ga je anketa dokumentirala, da je tudi kriminala tam občutno več; celo pri mnogih primerih oškodovanj, ki so jih doživeli anketiranci iz manjših krajev, so na vprašanje, "kje se je to zgodilo" odgovorili, da "drugje v državi", torej ne blizu doma ali v okolici... Velikokrat torej verjetno ob obisku mesta...

Naslednja pomembna spremenljivka je spol (korelacijski koeficient je .30): ženske se bojijo bolj kakor moški, čeprav spol ne vpliva pomembno na pogostost viktimizacije. Pač pa – morda presenetljivo – strah le malo raste s starostjo, kar bi po stereotipu pričakovali: korelacije so pod .10; podobno nima skoraj nobenega vpliva izobrazba, ki je s starostjo tesno povezana. Nekoliko bolj, a še vedno šibko, se strah povezuje s slogom življenja, ki ga anketa meri s pogostostjo "zahajanja ven": tisti, ki zahajajo več ven, se bojijo – manj, čeprav so bili, vzemimo, skoraj dvakrat pogosteje večkratno viktimizirani tisti, ki gredo ven vsaj enkrat na teden (32,5 %), ali kakor tisti, ki gredo ven manj kot enkrat na mesec (17,9 %). V resnici je strah pred kriminalom le malo povezan z izkušnjo oškodovanja – korelacijski koeficient je .16, torej viktimizacija pojasnjuje le 2,6 % variance občutka varnosti.

Zakaj so pravzaprav vse povezave tako šibke? Menimo da zato, ker so med seboj povezane in se uravnovešajo. Starost se povezuje z življenjskim slogom – starejši zahajajo ven redkeje; tisti, ki zahajajo ven pogosteje, so pogosteje oškodovani (pogosteje torej mlajši ljudje); vendar pa se pogosteje oškodovani ne bojijo toliko bolj, kolikor bi pričakovali (zato je tudi zveza med starostjo in strahom šibka)... ker jih nekaj varuje? Kaj pravzaprav?

O ravnanjih ljudi – vzemimo, o sprejemanju določenih tveganj – odloča več dejavnikov: ocena tveganja, ocena pričakovanih koristi, pa tudi – ocena lastnih moči in ranljivosti. Če namreč ljudje samozavestno ocenjujejo, da so močni in (razmeroma) neranljivi, jih tudi občasna oškodovanja ne bodo omajala pri odločitvi, da še naprej živijo svoj življenjski slog, ki jih objektivno pogosteje privede v položaj, ko je tveganje viktimizacije večje. (Bolj) odprti življenjski slog pa imajo – po podatkih iz naše ankete – mlajši ljudje, pri ženskah se kaže razlika tudi v izobrazbi – bolj izobražene ženske živijo bolj

odprto, torej bolj samozavestno. Ljudje se ravnaajo v skladu s temi ocenami – če se počutijo močne, tvegajo več, ker se bojijo manj, če pa se počutijo ranljive, tvegajo manj – zato pa se potem tudi manj bojijo. Tako je kognitivno uravnotežanje že vključeno v občutke (ne)varnosti in zmanjšuje moč spremenljivk, od katerih bi sicer pričakovali večji vpliv.

8. Rezultati pilotske študije o občutkih ogroženosti in strahu pred kriminaliteto v Sloveniji

V raziskavi o občutkih ogroženosti in policijskem preventivnem delu smo zbirali podatke v Metliki, na severnem Primorskem in v Ljubljani. Vprašalnik je vseboval 20 vprašanj o občutkih ogroženosti, strahom pred kriminaliteto in vlogi policistov pri preprečevanju kriminalitete. Vzorec je obsegal 343 oseb, ki ocenjujejo, da jih najbolj ogroža promet, sledi kriminaliteta in tujci. Večina anketirancev se ne počuti posebno ogrožena. Pripravljenost za sodelovanje in zaupanje policistom sta v manjših krajih obetajoča, medtem ko v Ljubljani vprašani ne kažejo pretirane pripravljenosti za sodelovanje s policijo.

Opravili smo primerjave¹⁶ med manjšimi kraji in Ljubljano. Ugotovili smo, da obstajajo pomembne razlike pri oceni spremenljivk "občutek ogroženosti" in "zaznava kriminalitete", pri čemer ugotavljamo, da se ljudje v manjših krajih počutijo manj ogrožene pred kriminaliteto in kriminaliteto zaznavajo kot manj ogrožujočo. Glede stališč do policije ugotovimo, da v manjših krajih policisti uživajo več ugleda in da jih državljanji dojemajo kot "koristnejše" kot policiste v Ljubljani.

Navajamo še rezultate diskriminantne analize primerjav med spoloma. Razlike se pojavijo na spremenljivkah:

- "kriminalitete je veliko" in "občutek ogroženosti", kjer ženske navajajo, da je kriminalitete veliko in moški, da je kriminalitete manj;
- ženske navajajo višjo stopnjo ogroženosti kot moški;
- "policisti so uspešni pri svojem delu", kjer ženske ugotavljajo, da so policisti manj uspešni, moški pa jih ocenjujejo kot bolj uspešne.

Rezultati klasifikacije skupin kažejo, da ne moremo govoriti o tipičnih moških ali ženskih odgovorih, saj je rezultat klasifikacije v diskriminantni analizi¹⁷ 58, %. Ta klasifikacija pravzaprav potrjuje ugotovitev Gilchristove in sodelavcev (1998), ki ugotavljajo, da stereotip o plašnih ženskah in neustrašnih moških ne vzdrži.

Primerjava respondentov po ravni izobrazbe pokaže na razlike v občutkih ogroženosti in izobrazbi oseb. Ugotovitve ka-

¹⁶ Uporabili smo metodo diskriminantne analize.

¹⁷ "Klasifikacija" v diskriminantni analizi razvršča posameznike glede na način odgovorjanja. Odgovore posameznikov primerja z dejansko pripadnostjo skupini ali preučevanemu vzorcu (v tem primeru so to moški in ženske).

žejo, da se pomembne razlike pojavijo na področjih občutkov ogroženosti v kraju bivanja, občutkih, da je kriminalitete veliko in stališčih do policistov. Najbolj ogrožene se počutijo osebe z osnovnošolsko izobrazbo, poklicno šolo in visoko izobrazbo. Srednješolsko in višješolsko izobraženi pa bistveno manj. Enaki rezultati so tudi glede mnenja o nevarnosti kriminalitete. Pri stališčih do policistov ugotovimo, da imajo najbolj pozitivna stališča do policistov osebe s srednješolsko in višješolsko izobrazbo, ki se po predhodnih podatkih počutijo manj ogrožene in imajo občutek, da kriminalitete ni pretirano veliko.

9. Sklepne misli

Na področju preučevanja strahu pred kriminaliteto je še veliko problemov. Možnost za raziskovalno delo je še zelo veliko. Do pred kratkim je z demografskim modelom preučevanja strahu pred kriminaliteto uspelo raziskovalcem pojasniti 18 % skupne variance preučevanega problema. Farrall in sodelavci (1998) pa so s prilagojenim socialnopsihološkim modelom preučevanja strahu pred kriminaliteto uspeli pojasniti 24 % skupne variance. Njihov socialnopsihološki model, ki je prilagojeno Wurffovo delo (1989), vsebuje analizo ocene privlačnosti (posameznik ocenjuje stopnjo svoje privlačnosti in privlačnosti svojega imetja za potencialnega storilca), zlega namena (gre za oceno ravnanja tujcev v določenih situacijah in predvidevanja sovražnosti proti osebi), moči (ocena lastne sposobnosti obvladati potencialnega storilca in vpletanje v situacije, kjer je treba uporabiti fizično in psihično moč) in kriminalizirajočega prostora (ocena okolja, v katerem se oseba nahaja in časa, ko se zadržuje na določenih območjih). V sodelovanju z raziskovalci s Centra za kriminološko raziskovanje pri Univerzi v Oxfordu, Velika Britanija, je prvi avtor pričel že s poskusnim zbiranjem podatkov v Sloveniji. Upamo, da bodo novi rezultati kakovostno dopolnili dosedanjim prizadevanjem pri preučevanju strahu pred kriminaliteto v Sloveniji.

Literatura

1. ADLER, F., MUELLER, G.O.W., LAUFER, W.S. (1991). *Criminology*, Mc Graw Hill, New York.
2. BENNETT, T. (1990). Tackling Fear of Crime, *Home Office Research Bulletin*, 28, S.14-19, London.
3. CHAN, S. (1979). The Intelligence of Stupidity: Understanding Failures in Strategic Warning, *American Political Science Review*, 1, s.171-180.
4. DITTON, J., FARRALL, S., BANNISTER, J., GILCHRIST, E. (1998). Measuring Fear of Crime, *Criminal Justice Matters*, s.10-12.
5. ECK, J.E., SPELMAN, W. (1987). Who ya gonna call? The Police as Problem Busters, *Crime and Delinquency*, 1, s.31-52.
6. EKBLUM, P. (1988). Getting the Best out of Crime Analysis, *Crime Prevention Unit Paper No. 10*, London, Home Office Crime Prevention Unit.

7. FARRALL, S., BANNISTER, J., DITTON, J., GILCHRIST, E. (1997). Questioning the Measurement of the Fear of Crime, *British Journal of Criminology*, 4, 658-678.
8. FARRALL, S., BANNISTER, J., DITTON, J., GILCHRIST, E. (1998). Open and Closed Questions, *Social Research Update* 17, Guilford, Sociology at Surrey.
9. FELSON, M. (1994). *Crime and Everyday Life*, Insights and Implication for Society, London, Pine Forges Press, 169 s.
10. GAROFALO, J. (1979). Victimization and the Fear of Crime, *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 16, 80-97.
11. GILCHRIST, E., BANNISTER, J., DITTON, J., FARRALL, S. (1998). Women and the Fear of Crime, *British Journal of Criminology*, 2, 283-297.
12. GRABOSKY, P.N. (1996). Unintended Consequences of Crime Prevention, v *The Politics and Practice of Situational Crime Prevention*, ur. Homel, R., Monsey, s. 25-56.
13. GRAHAM, J., BENNETT, T. (1995). *Crime Prevention Strategies in Europe and North America*, Helsinki, European Institute for Crime Prevention and Control (HEUNI), 138 s.
14. HOOD, R., JOYCE, K. (1997). *A Contribution from Cross-generational Oral History in London's East End*, Centre for Criminological Research, University of Oxford.
15. HOUGH, M. (1995). Anxiety About Crime: Findings From the British Crime Survey, *Home Office Research Study No. 147*, London, Home Office.
16. KRAŠEVEC, I. (1998). *Vloga policista za preventivo*, diplomatska naloga, mentor G. Meško, Visoka policijsko-varnostna šola, Ljubljana.
17. LIVINGSTON, J. (1996). *Criminology*, Prentice Hall.
18. MAYHEW, P. and VAN DIJK J.J.M. (1997). *Criminal Victimization in Eleven Industrialized Countries – key findings from the 1996 International Crime Victims Survey*. Research and Policy Series 162, Ministry of Justice of Netherlands, The Hague. 73 p. + Appendix.
19. MARX, G.T. (1981). Ironies of Social Control: Authorities as Contributors to Deviance Through Escalation, Non-enforcement and Covert Facilitation, *Social Problems*, 28, 3, s.221-246.
20. MEŠKO, G. Nekatere nezaželene posledice kriminalne prevencije, *Zbornik strokovno-znanstvenih razprav*, letnik XI., Visoka policijsko-Varnostna šola, Ljubljana, 1996, s.264-275.
21. MEŠKO, G. (1996). Nekatere strategije kriminalne prevencije, *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 4, Ljubljana, s.241-254.
22. MIKULAN, M. (1995). *Policijska preventiva*, Ljubljana, Ministrstvo za notranje zadeve, 115s.
23. PAVLOVIĆ, Z. (1993). Mednarodna anketa o viktimizaciji – Ljubljana 1992, *Revija za kriminalistiko in kriminologijo* 44/1993/2, s. 129-138.
24. PAVLOVIĆ, Z. (1998). Mednarodni ankete o kriminaliteti oz. viktimizaciji – Slovenija (Ljubljana) 1992-1997, *Revija za kriminalistiko in kriminologijo* 49/1998/3 (v tisku).
25. PETZ, B. (1992). *Psihologijski rječnik*, Prosvjeta, Zagreb.
26. REINER, R. (1992). *The Politics of the Police*, Harvester and Wheatsheaf, New York, 334s.
27. ROSENBAUM, D.P., LURIGIO, A.J., DAVIS, R.C. (1998). *The Prevention of Crime- Social and Situational Strategies*, West/Wadsworth, Belmont.
28. SIEBER, S. (1991). *Fatal Remedies: The Ironies of Social Intervention*, Plenum Press, New York.
29. STANKO, E. (1990). *Everyday Violence: How Men and Women Experience Sexual and Physical Danger*, Pandora, London.
30. STANKO, E., HOBDELL, K. (1993). Assault on Men: Masculinity and Male Victimization, *British Journal of Criminology*, 3, 400-415.
31. VAN DER WURFF, A., VAN STAALDUINEN, L., STRINGER, P. (1989). Fear of Crime in Residential Environments: Testing a Social Psychological Model, *The Journal of Social Psychology*, 2, 141-160.
32. VAN DIJK, J.J., MAYHEW, P. IN KILLIAS, M. (1990). *Experiences of Crime Across the World: Key Findings from the 1989 International Crime Survey*, Deventer, Kluwer.

Fear of crime – a challenge to research

–Gorazd Meško, Ph. D. in Social Pedagogy, Senior Lecturer, College of Police and Security Studies, Kotnikova 8, 1000 Ljubljana, Slovenia

Zoran Pavlović, Ph.D. in Psychology, Research Associate, Institute of Criminology at the Faculty of Law, Kongresni trg 12, 1000 Ljubljana, Slovenia

The paper presents some basic characteristics of fear of crime and the significance of feelings of vulnerability. The authors establish weaknesses of the official crime statistics and the often observed disproportion between statistical data on crime and fear of crime. Results of the Slovene Victimization Survey (Pavlović, 1997) provide an estimation of feelings of safety in the living environment, after dark, an estimation of avoidance of certain places and persons and an estimation of the probability of burglary in a house or apartment. Another research study (Kraševc and Meško, 1998) deals with feelings of safety and police preventive activity. Results of this research point at the relativization of a stereotype about a typical woman and man, because it turned out that a large proportion of the sample reacted in a typical feminine way and that the proportion of women who assessed fear of crime in a typical masculine way, was relatively big. The study also revealed that people in small places were much more favourably inclined towards police officers than people in Ljubljana; nevertheless, both of them assigned them an important role in providing security in neighbourhoods and reducing feelings of unsafety.

Key words: victimology, fear of crime, crime, crime statistics, victimization survey, safety, perception, estimation, Slovenia